

проблему. Переважне використання того чи іншого методу буде залежати від сукупності конкретних умов, які склалися у кожному конкретному випадку. Але важливо враховувати, наскільки кожна міра дії буде ефективною. Вона має бути достатньою і дійсно необхідною для досягнення конкретних цілей формування мотивації до оздоровчої фізичної культури і покращення стану здоров'я особистості.

1. Бунчук М. Ф. Организация физической культуры / М. Ф. Бунчук. – М., “Физкультура и спорт”, 1982. – 224 с.
2. Глушак Н. М. Організація і методика масової фізичної культури / Н. М. Глушак, І. І. Приходько. – Харків, 1998. – 84 с.
3. Гуськов С. И. Спортивный маркетинг / С. И. Гуськов. – К. : Олимп. л-ра, 1996. – 296 с.
4. Дрозд О. В. Фізичний стан студентської молоді західного регіону України та його корекція засобами фізичного виховання: автореф... канд. пед. наук / О. В. Дрозд. – Луцьк, 1998. – 23 с.
5. Жданова О. М. та ін. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму: навч. посібник / О. М. Жданова. – Луцьк “Вежа”, 2000. – 248 с.
6. Жданова О. М. Управління фізичною культурою: навчальний посібник / О. М. Жданова. – Львів : Вільна Україна, 1996. – 127 с.
7. Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самоудосконалення студентства / С. М. Канішевський. – К. : ІЗМН, 1999. – 270 с.
8. Кутепов И. Е. Менеджмент в зарубежном спорте: курс лекцій / И. Е. Кутепов. – М. : ГЦОЛИФК, 1992. – 133 с.
9. О. М. Жданова. Поляковський, Організація та методика оздоровчої фізичної культури та рекреаційного туризму / О. М. Жданова, А. М. Тучак, І. В. Котова, В. І. Поляковський. – Львів ; Луцьк. – 1999. – 240 с.
10. Переверзин И. И. Менеджмент зарубежных спортивных клубов. В кн.: Менеджмент спортивной организации / И. И. Переверзин. – М., 1998. – 185 с.

Рецензент: канд. психол. наук, доц. Курилюк С. І.

УДК 379/85
ББК 75.81

Людмила Жирак,
Ігор Випасняк

ВПЛИВ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

Проаналізовано стан рекреаційно-туристичної діяльності для неповносправних дітей в Україні. Експериментально доведено позитивний вплив авторської програми з використанням рекреаційно-туристичних засобів на психоемоційний стан дітей з вадами слуху, їх соціальну адаптацію та інтеграцію. Досліджено зміну мотиваційної сфери, психологічної самооцінки дітей з особливими потребами в результаті рекреаційно-туристичної діяльності.

Ключові слова: рекреація, туризм, неповносправність, психоемоційний стан.

Проанализировано состояние рекреационно-туристической деятельности для детей с особенными потребностями в Украине. Экспериментально доказано позитивное влияние авторской программы с использованием рекреационно-туристических средств на психоемоциональное состояние детей с изьянами слуха, их социальную адаптацию и интеграцию. Исследовано изменение мотивационной сферы, психологической самооценки, социально-психологической адаптации детей с особенными потребностями в результате рекреационно-туристической деятельности.

Ключевые слова: рекреация, туризм, неполноценность, психоемоциональное состояние.

The state of recreational and tourist activity for disabled children in Ukraine are analyzed. The positive influence of the author's program, by means of recreational-tourist measures, on the psychological state of children with hearing defect, its place in the process of rehabilitation and adaptation is proved. The changes in motivation sphere, psychological self-appraisal of disabled children are studied.

Keywords: recreation, tourism, disabled children, hearing defects, psycho-emotional state.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Неповносправність дитячого населення є однією з найгостріших проблем в сучасному суспільстві, вирішення якої спрямоване на забезпечення повноцінного розвитку та відновлення дитячого організму. Одним із вагомих інструментів у цьому процесі може стати рекреаційно-туристична діяльність [3–6].

Одним із найважливіших завдань державної політики України є забезпечення права кожної дитини на рівні можливості та доступ до всіх сфер суспільного життя, в тому числі і на відпочинок та оздоровлення [1; 2]. Проте, традиційно існуючі моделі рекреаційно-оздоровчої діяльності в Україні пріоритетно орієнтовані на категорію здорових дітей і не забезпечують потреб дітей з обмеженими можливостями.

Мета дослідження – вивчення вплив рекреаційно-туристичних заходів на психоемоційний стан дітей з вадами слуху.

Методи досліджень. Дослідження здійснювалось на базі спеціальної загальноосвітньої школи для дітей зі зниженим слухом м. Калуша Івано-Франківської області (Україна). Вплив авторської програми на психоемоційний стан неповносправних дітей визначено за самооцінкою психічного стану; тестів Люшера, Кеттела; тесту соціально-психологічної адаптації К.Роджерса і Д.Даймонда.

Авторська комплексна програма реалізовувалась протягом 9 місяців у формі факультативних занять з врахуванням морфофункціональних і психоемоційних особливостей дітей в умовах навчально-виховного процесу. Програма спрямована на відновлення фізичного і психічного здоров'я дітей з вадами, їх гармонійний розвиток, доповнення та урізноманітнення програм реабілітації, соціальну інтеграцію та адаптацію до умов зовнішнього середовища засобами рекреаційної діяльності, зокрема активного відпочинку та туризму, поєднання теоретико-практичної та оздоровчо-ігрової діяльності.

Результати дослідження. Результати досліджень свідчать про позитивний вплив рекреаційно-туристичних заходів на психоемоційний стан дитини з особливими потребами, зокрема з вадами слуху. Так, до початку експерименту показники самопочуття, активності і настрою були нижчими від встановлених норм. У дітей спостерігались прояви пасивності замкненості, занепокоєння, вразливості, неспокою, дратівливості, страху, знижені емоційно-вольові та комунікативні показники.

Результати психологічного тестування після реалізації програми свідчать про позитивні зміни в суб'єктивному сприйнятті власного психоемоційного стану дітей з вадами слуху. Вірогідно покращились показники самопочуття, активності та настрою (САН) $P < 0,001$ (табл. 1).

Таблиця 1

Результати психологічного тестування за шкалою САН дітей з вадами слуху, бали

Тест	Результати тестування			
	Стать	до експерименту $M_x \pm S_x$	після експерименту $M_x \pm S_x$	P
Шкала самопочуття (С)	♂	2,8±0,8	4,7±1,2	P<0,001
	♀	3,1±0,5	5,2±1,3	P<0,001
Шкала активності (А)	♂	3,3±0,6	4,9±1,1	P<0,001
	♀	3,9±0,6	5,0±0,4	P<0,001
Шкала настрою (Н)	♂	3,5±0,8	5,1±0,9	P<0,001
	♀	3,9±0,7	5,1±1,1	P<0,001

Спостерігалась зміна у виборі кольорів за тестом М.Люшера. Якщо на початку експерименту 76% дітей з вадами слуху обрали на перших позиціях допоміжні кольори, які символізували неспокій, страх, то після його закінчення відзначено зростання вибору на перших позиціях головних кольорів до 89,5%, як символу веселості, активності, цікавості, енергійності, позитиву, оригінальності ($P < 0,001$).

Заходи рекреаційно-туристичного характеру позитивно вплинули на соціально-психологічну адаптацію дітей з вадами слуху (рис. 1).

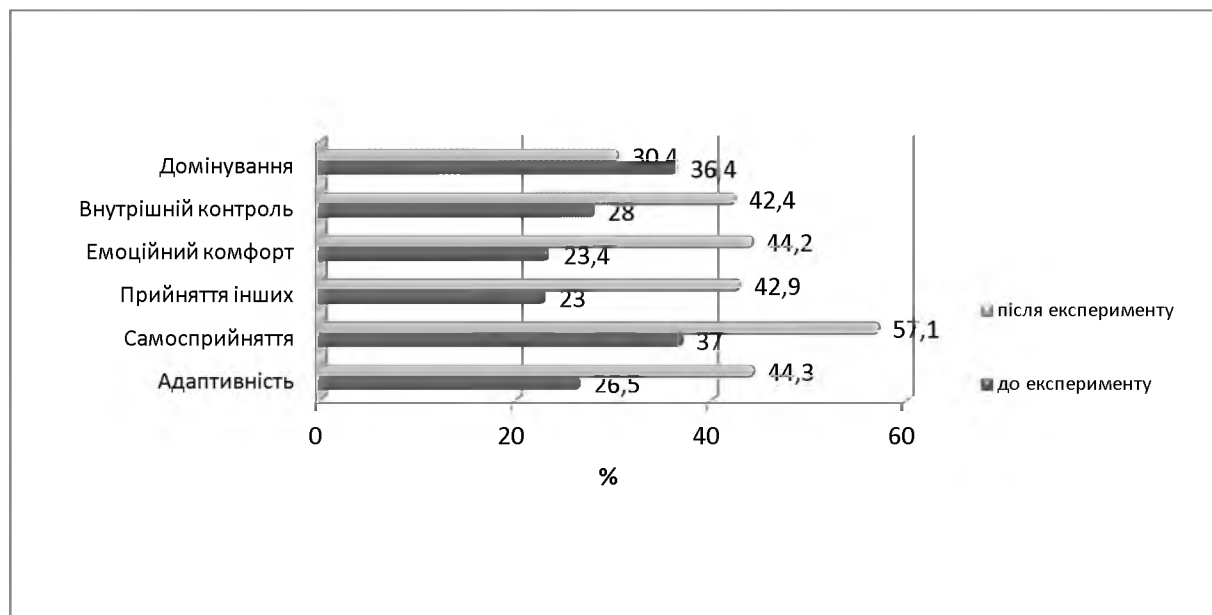

Рис. 1. Інтегральні показники СПА дітей з вадами слуху до і після експерименту

Результати показників емоційно-вольової сфери дітей з вадами слуху, відповідно до опитувальника Кеттела, показали зниження імпульсивності, дратівливості, емоційної втоми. Натомість покращилися показники самоконтролю та рівноваги. Блок комунікативних властивостей також зазнав достовірних позитивних змін. Діти стали відкритішими, комунікабельнішими, дружелюбними. Проявилася позитивна зміна по фактору розвитку уяви, образного та емоційно насиченого мислення.

Результати анкетування, проведеного наприкінці реалізації програми засвідчують позитивну динаміку у мотивації дітей з вадами слуху (рис. 2).

Поряд з важливістю таких мотивів, як впевненість у власних силах, інтеграція в суспільство, зростає роль рекреаційно-туристичних заходів в активному відпочинку, підвищення ролі рухової активності та покращення стану здоров'я.

Слід відзначити, що рекреаційно-туристичні заходи, реалізовані в процесі експериментальної програми, окрім оздоровчої, виконували також пізнавально-краєзнавчу функцію, що загалом вплинуло на психоемоційний стан дітей з вадами, сприяло їх гармонійному розвитку, а вивчення нових об'єктів, місць, історії, культури краю, формування любові до рідної землі стало вагомим доповненням навчально-виховного процесу.

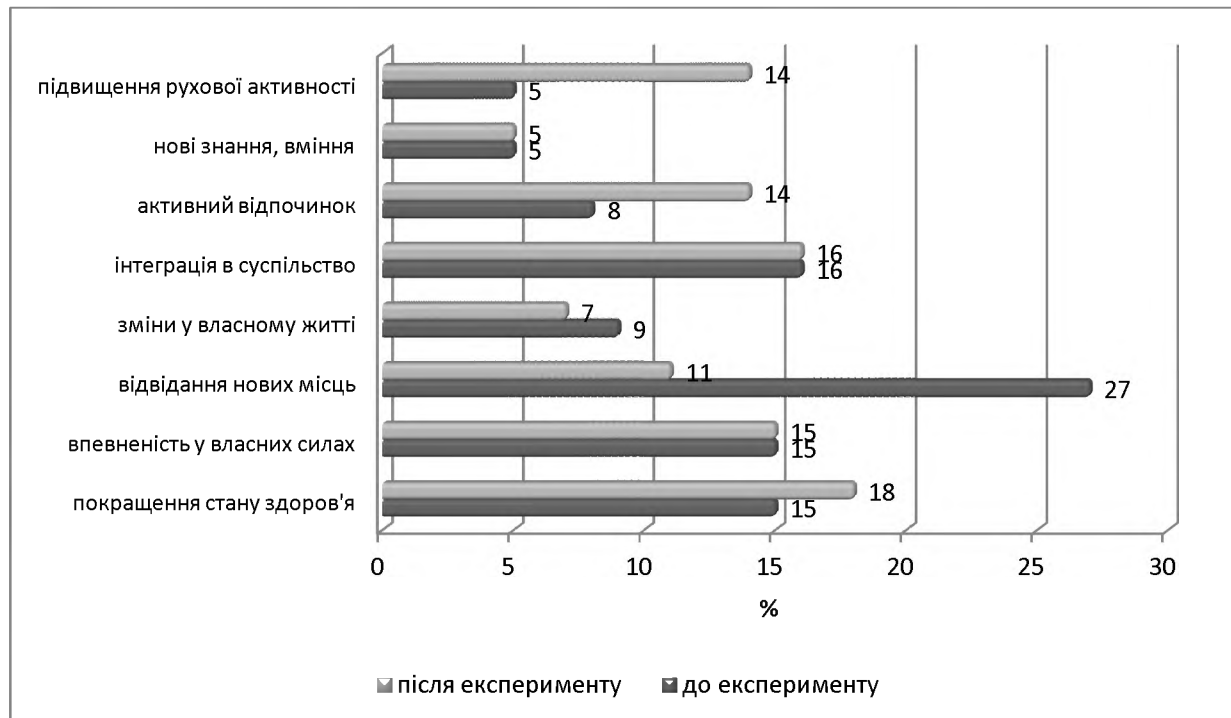

Рис. 2. Мотиви участі в рекреаційно-туристичних заходах дітей з вадами слуху до та після реалізації програми

Висновок

Отримані результати дослідження підтверджують твердження про те, що вади слуху не обмежують участь в рекреаційно-туристичній діяльності. Ефективність експериментальної програми обумовлена позитивними змінами психоемоційного стану та рівня фізичного здоров'я дітей з вадами слуху, підвищенням мотивації до рухової активності, отримання нових знань та вмінь в рекреаційно-туристичній діяльності, гармонійним розвитком дитини особливими потребами.

1. Закон України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" [Електронний ресурс] // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2008. – № 45. – С. 313. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua.
2. Посібник з активного відпочинку та туризму для неповносправних / [М. Сварник, Я. Грибальський, Ю. Войтюк та ін.]. – Львів : Товариство Зелений хрест, 2009. – 151 с. – Режим доступу : www.gcs.org.ua/publish/avt_ukr.pdf.
3. Dęga W. Sport i turystyka jako czynnik rehabilitacji osób uszkodzonych na zdrowiu / W. Dęga // Możliwości uprawiania sportu przez inwalidów. Materiały z konferencji, Warszawa, 1971.
4. Łobozewicz T. Turystyka i rekreacja ludzi niepełnosprawnych / T. Łobozewicz. – Warszawa : WSE, 2000. – 255 s.
5. Skalska T. Turystyka osób niepełnosprawnych / Teresa Skalska. – Warszawa: Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, 2003. – 182 s.
6. Wolski J. Turystyka i wypoczynek osób niepełnosprawnych: problemy i propozycje rozwiązań / Wolski Jerzy. – Warszawa: Główny Komitet Turystyki, Instytut Turystyki, 1981. – 84 s.

Рецензент: канд. психол. наук, доц. Курилюк С. І.